

12-16 YOSHLI QIZLARDA CHET TILINI O‘RGANISHDAGI PSIXOLOGIK OMILLARI

<https://doi.org/10.24412/2181-1784-2026-20-748-750>

Abdunabiyeva Kamola Nayimjon qizi
TDSHU, GHTF 3-kurs talabasi, Toshkent
abdunabiyevakamola818@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Timur Sabirovich Sattarov**
TDSHU katta o‘qituvchisi:

Annotatsiya: Ushbu maqolada 12-16 yoshli qizlarda chet tilini o‘rganish jarayoniga ta’sir etuvchi asosiy psixologik omillar tahlil qilinadi. O‘smirlik davrining psixologik xususiyatlari, motivatsiya, o‘ziga bo‘lgan ishonch, hissiy holat, ijtimoiy muhit va o‘qituvchining roli kabi jihatlar ilmiy-nazariy manbalar asosida yoritiladi. Shuningdek, chet tilini o‘rganishning shaxs rivojiga ijobiy ta’siri va yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan psixologik muammolar ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: o‘smirlik davri, chet tili ta’limi, motivatsiya, psixologik omillar, qizlar psixologiyasi, o‘quv jarayoni.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА У ДЕВОЧЕК 12-16 ЛЕТ

Аннотация: В данной статье анализируются основные психологические факторы, влияющие на процесс изучения иностранного языка у девочек в возрасте 12-16 лет. На основе научно-теоретических источников рассматриваются психологические особенности подросткового возраста, мотивация, уверенность в себе, эмоциональное состояние, социальная среда и роль учителя. Также изучается положительное влияние изучения иностранного языка на развитие личности и возможные психологические трудности, возникающие в процессе обучения.

Ключевые слова: подростковый возраст, обучение иностранному языку, мотивация, психологические факторы, психология девочек, учебный процесс.

PSYCHOLOGICAL FACTORS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE IN GIRLS AGED 12-16

Abstract: This article analyzes the main psychological factors influencing the process of foreign language learning among girls aged 12-16. Based on scientific and theoretical sources, it examines the psychological characteristics of adolescence, motivation, self-confidence, emotional state, social environment, and the role of the teacher. In addition, the positive impact of foreign language learning on personal development and possible psychological difficulties arising during the learning process are discussed.

Keywords: adolescence, foreign language education, motivation, psychological factors, girls’ psychology, learning process.

Hozirgi globallashuv davrida chet tillarini bilish shaxsning ta’limiy va kasbiy muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktab yoshidagi o‘quvchilarda, xususan 12–16 yoshli qizlarda chet tilini o‘rganish jarayoni nafaqat bilim olish, balki psixologik rivojlanish bilan ham chambarchas

bog‘liqdir. Ushbu yosh davri shaxs shakllanishining muhim bosqichi bo‘lib, unda o‘zini anglash, mustaqil fikrlash, ijtimoiy munosabatlarga kirishish kuchayadi.

Chet tilini o‘rganish jarayonida o‘quvchining ichki motivatsiyasi, o‘ziga bo‘lgan ishonchi, stressga chidamliligi va emotsional holati katta rol o‘ynaydi. Shu sababli mazkur maqolada 12–16 yoshli qizlarda chet tilini o‘rganish jarayoniga ta’sir qiluvchi psixologik omillar nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

O‘smirlik davrining psixologik xususiyatlari: 12-16 yosh oralig‘i o‘smirlik davrining faol bosqichi hisoblanadi. Bu davrda organizmda jismoniy o‘zgarishlar bilan bir qatorda, psixologik jarayonlar ham keskin rivojlanadi. Qizlarda hissiy ta’sirchanlik kuchayadi, o‘ziga va atrofdagilarning fikriga nisbatan sezgirlik ortadi.

O‘smirlik davrida quyidagi psixologik xususiyatlar yaqqol namoyon bo‘ladi:

- o‘z “men”ini anglash va baholashga bo‘lgan ehtiyoj;
- mustaqillikka intilish;
- tengdoshlar fikriga kuchli bog‘liqlik;
- emotsional beqarorlik;
- tanqidga nisbatan sezuvchanlik.

Ushbu xususiyatlar chet tilini o‘rganish jarayoniga ham bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Masalan, o‘qituvchining salbiy munosabati yoki sinfdoshlar oldida xato qilishdan qo‘rqish o‘quvchining faolligini pasaytirishi mumkin.

Chet tilini o‘rganishda motivatsiyaning o‘rni: Motivatsiya o‘quv faoliyatining asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. 12-16 yoshli qizlarda motivatsiya ikki asosiy turga bo‘linadi: ichki va tashqi motivatsiya.

Ichki motivatsiya - o‘quvchining til o‘rganishga bo‘lgan shaxsiy qiziqishi, yangi bilim olishdan zavqlanishi, o‘zini rivojlantirish istagi bilan bog‘liq.

Tashqi motivatsiya- baho olish, ota-onaning maqtovi, o‘qituvchining rag‘bati yoki kelajakdagi kasb bilan bog‘liq omillardan kelib chiqadi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ichki motivatsiya ustun bo‘lgan o‘quvchilar chet tilini o‘zlashtirishda barqarorroq natijalarga erishadilar. Qizlarda esa emotsional rag‘bat, qo‘llab-quvvatlash va muvaffaqiyatni his qilish motivatsiyani oshirishda muhim ahamiyatga ega.

O‘ziga bo‘lgan ishonch va o‘quv muvaffaqiyati: O‘ziga bo‘lgan ishonch chet tilini o‘rganishda muhim psixologik omillardan biridir. Past o‘zini baholash darajasiga ega bo‘lgan qizlar nutq faoliyatida kamroq ishtirok etadi, savol berishdan yoki javob qaytarishdan tortinadi.

O‘ziga ishonch quyidagi omillar orqali shakllanadi:

- o‘qituvchining qo‘llab-quvvatlovchi munosabati;
- sinfdagi sog‘lom psixologik muhit;
- kichik muvaffaqiyatlarni e’tirof etish;
- tanqidni to‘g‘ri va muloyim shaklda bildirish.

Agar o‘quvchi o‘zini erkin his qilsa, xato qilishni tabiiy jarayon sifatida qabul qilsa, u chet tilini o‘rganishda faolroq bo‘ladi.

Hissiy holat va stress omillari: Chet tilini o‘rganish jarayoni ayrim hollarda stress va xavotirni keltirib chiqarishi mumkin. Yangi so‘zlarni yodlash, grammatik

qoidalarni o‘zlashtirish, og‘zaki nutqda xato qilishdan qo‘rqish o‘smir qizlarda ruhiy bosimni kuchaytiradi.

Asosiy stress omillari quyidagilardan iborat:

- sinf oldida gapirish qo‘rquvi;
- baholanishdan xavotir;
- tengdoshlar tomonidan masxara qilinish ehtimoli;
- ortiqcha o‘quv yuklamasi.

O‘qituvchi ushbu holatlarni inobatga olgan holda, dars jarayonini qiziqarli, interaktiv va qo‘llab-quvvatlovchi muhitda tashkil etishi lozim.

Ijtimoiy muhit va oilaning ta’siri; Qizlarning chet tilini o‘rganishga bo‘lgan munosabati ko‘p jihatdan oilaviy va ijtimoiy muhitga bog‘liq. Ota-onaning ta’limga bo‘lgan ijobiy munosabati, farzandining muvaffaqiyatlariga e’tibor berishi va uni ruhlantirishi o‘quv motivatsiyasini oshiradi.

Shuningdek, tengdoshlar guruhi ham muhim rol o‘ynaydi. Agar do‘stlari chet tilini o‘rganishga qiziqsa, bu holat o‘quvchida ham ijobiy munosabatni shakllantiradi.

O‘qituvchining psixologik-pedagogik roli: O‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki psixologik qo‘llab-quvvatlovchi shaxs sifatida ham namoyon bo‘ladi. Ayniqsa, o‘smir qizlar bilan ishlashda muloyimlik, sabr-toqat va adolatli munosabat muhim ahamiyatga ega.

Samarali ta’lim uchun o‘qituvchi:

- har bir o‘quvchining individual xususiyatlarini hisobga olishi;
- ijobiy muhit yaratishi;
- rag‘batlantirish usullaridan foydalanishi;
- xatolarni rivojlanish imkoniyati sifatida baholashi lozim.

XULOSA

12-16 yoshli qizlarda chet tilini o‘rganish jarayoni murakkab psixologik omillar bilan bog‘liq bo‘lib, bu omillar o‘quv natijalariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Motivatsiya, o‘ziga bo‘lgan ishonch, hissiy holat, ijtimoiy muhit va o‘qituvchining yondashuvi ushbu jarayonda muhim o‘rin egallaydi.

Shu sababli, chet tilini o‘qitishda nafaqat lingvistik bilimlarni, balki o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini ham hisobga olish zarur. Bu yondashuv o‘smir qizlarning ta’limga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularning shaxs sifatida barkamol rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Psixologiya asoslari. – Toshkent.
2. Chet tillarni o‘qitish metodikasi. – Toshkent.
3. O‘smirlar psixologiyasi bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami.